

a pro demokracii. Způsobila, že část nacionalistů se sama přiblížila k centru a že utvoření Müllerova kabinetu bylo v Německu považováno za vítězství koncentračních myšlenek proti integristům.

Je však toto Německo pacifistické? Zde právě tkví často velké nedorozumění. V ideologickém slova smyslu a pozorováno ve svém celku pacifistické není, neboť otázka vstupuje do oboru logiky a přestává být otázkou mravní. Jsouce realisty, vidí tito lidé, že politika starého Německa vybudovaná na vojenském duchu nevedla k cíli a že naopak způsobila největší pohromu celého státu. Nebyla to tedy správná politika. Pozorují, že válka není dobrým prostředkem, neboť ničí i poražené i vítěze, a že již neodpovídá podmínkám nového života. Je tedy nutno hájiti zájmy své země jinak, než zbraněmi! »Budme pacifisty« volají Němci. Abychom se zřekli vlády? Nikoli! Abychom byli ještě silnější! Neboť budoucnost patří míru. Národové, kteří toho nepochopí, zůstanou brzy vzadu. Jako válka, a ještě více, je mír velikým uměním. Budoucnost patří tomu, kdo se tomuto umění rychle naučí, neboť mír zajišťuje hospodářský rozvoj, v němž spočívá pravá nadvláda pomocí bohatství a blahobytu. Poučení přichází ze Spojených států, které jsou vzorem německé obrazotvornosti. Rozuměli bychom velmi málo modernímu vývoji germánské duše, kdybychom přehlédli tuto podstatnou součást německých psychologických a sociologických problémů. »Mír znamená inteligenci a vůli — volá Fritz von Unruh k mládeži. — Kompas naší vůle dobře cítí cíl a směr. Čeká nás urputný boj!«

* * *

Načrtli jsme stručně tři hlavní ideové proudy, probíhající současným Německem. Zbývá krátký závěr. Německo, jak by si je mnozí přáli, kajíci se Německo, a přijímající svůj osud upřímně a bez ambicí, takové Německo existuje snad jen v bujně fantasii. Kromě několika rousseauovských idealistů, načichlých revolučností, není v Německu jediného Němce, který by se blížil představě vytvořené v Paříži. Není ani v řadách levice. A basírovati v politice na takovéto neexistující představě znamená stavěti vzdušné zámky. Již Bossuet varoval, že největší nebezpečí spočívá v tom, vidíme-li věci tak, jak bychom si je přáli viděti. Pohledme tedy na skutečné Německo. Nepochopilo-li dosud toto Německo, proč bylo poraženo, znamená to, že neporozumělo významu Anglo-Francouzské dohody a že neporozumělo evropské touze po míru. Snad teprve časem se tak stane. S demokratickým Německem upřímně orientovaným k Ženevě a k Locarnu nebylo by obtížno se shodnouti, nehledě k jistým nedorozuměním, které nelze odstraniti přes noc. Avšak levice přes svoji sílu v Německu nevládne. Neboť co musíme souditi o Německu středním, které je i »konservativní i nové«, které tvoří most mezi minulostí a přítomností a které spojuje protichůdné motivy? Tak zní hlavní dnešní otázka. A pod jejím zorným úhlem se musíme dívatí na celou německou politiku, na její vztah k Locarnu a k Francii. V ní koření většina chronických nedorozumění mezi oběma státy.

Jakým způsobem se mohou Francouzi shodnouti s tímto t. zv. pacifistickým Německem, které nezapomíná na svůj realismus? Je pacifické, ale logicky jen hospodářské — pacifické ale útočné. Mír mu neznámá utopickou vládu ctnosti, ale novou podmínku moderní moci.

Přenechávám čtenáři, aby se zamyslel nad tímto problémem. Osobně se domnívám, že v přítomnosti není vážnější otázky a že zahrnuje pravý obraz německého stavu.

DR. H. TRAUB:

RIEGROVA EMMERSDORFSKÁ KONFERENCE R. 1878.

Jedním z četných dokladů české povolnosti a pravé ochoty k dohodě i k smíru je t. ř. emmersdorfská konference, která byla uskutečněna právě před 50 lety, na prahu okamžiku, kdy hlavní mluvčí české státoprávní pasivity, Fr. L. Rieger, dal souhlas k prolomení těchto hradeb, vstoupiv s ostatními českými poslanci opět do sněmu po dlouholeté nepřítomnosti (od r. 1867).

Z Riegrova právě podnětu — nikoli jiného — uskutečněna tato zajímavá schůzka a porada v Emmersdorfě u Vrbského jezera v Korutanech, v sídle dra Adolfa *Fischhofs*, známého německého spisovatele a politika osmačtyřicátníka. Tento vystřízlivěv ze svého velkoněmeckého horování, přimlouval se po léta otevřeně svými spisy, aby bylo Rakousko přetvořeno v nově Švýcarsko, chce-li se udržeti. Vzpomínám především v té příčině *Fischhofs*ova spisu »Oesterreich und die Bürgschaften seines Bestandes« z roku 1868. V Emmersdorfě se sešel u *Fischhofs* 31. října 1878 Rieger s *Mich. Etiennem*, šéfredaktorem vídeňské *Neue Freie Presse*, a *Alex. Scharfem*, vlivným vydavatelem vídeňského *Sonn- und Montagszeitungu*. Dopoledne bylo věnováno rozhovoru a dosažena zásadní shoda mezi českým politikem i mluvčím svého národa na jedné straně, a třemi německo-liberálními novináři, nikoli praktickými politiky z povolání, na straně druhé.

Smluvené body sestavil zase Rieger v pevný program, o němž vyznal sám Etienne, že jej pokládá za *minimum* českých požadavků. Tento pamětní spis, který svědčí o neobyčejném sebezapření Riegrově, měl se státi podkladem jednání pro širší konferenci německé strany liberální. Ale nebylo z toho zase nic pro odpor známého intrikána a zloducha *Ed. Herbst*a. Rieger, vzpomínaje v letech 90. zmařeného pokusu tohoto o upřímnou shodu a dohodu se svobodomyšlnými Němci, trpkými slovy odsuzoval, a vším právem, přímo neomluvitelné jednání *prof. Herbst*a. Při tom prohlásil zároveň, že od té doby se vzdal nadobro a navždy myšlenky, že by byla možna dohoda a spolupráce s německými liberály.

Emmersdorfský program obsahoval tyto body: Budiž vydán *národnostní zákon* pro ochranu menšin ve všech zemích rakouských, buďtež opraveny *volební řády* podle zásady rovnoprávnosti a odstraněna výsada kurie velkých statků, kterýžto dodatek byl přijat přes Riegrův odpor, jenž se obával jistého protestu velkostatkářstva. Dále bylo mluveno o rozšíření zemské *samosprávy* podle říjnového diplomu, Čechům bylo přiznáno právo, aby mohli své právní hledisko »dostatečně« *ohraditi*, když vstoupí do říšské rady, kde budou působiti pro zásady svobodomyšlné. Posléze bylo ujednáno, aby české i německé noviny působily ihned na podporu této akce, což Čechové také učinili a slovu doštal s německé strany i Etienne. Proč ne také Scharf?

Na první svátek vánoční 1878 vyšel sensační článek v *Neue Freie Presse*, který vzbudil smířlivou náladou právě v listě tomto všeobecnou pozornost, i když byl vlastně zároveň labutí písni té celé akce. Etienne vítal s povděkem a uspokojením, že Čechové už vstoupili do sněmu a že se chystají učiniti totéž s říšskou radou, vědomi si toho, že i jim prý třeba zachování státu, v němž i jim náleží přiměřená účast v zákonodárství a státní správě. *Herbst*, uznávaný i obávaný tehdy vůdce a mluvčí Němců v Rakousku — mluvčím v Čechách byl *Schmeykal* — slíbil Etienneovi, že v nejbližší řeči své poukáže k nutnosti, aby mezi oběma národy bylo konečně dosaženo shody, kteréžto příležitosti mínil Etienne novinářsky zužitkovati. Avšak kdo ohlášené řeči vůbec neproslovil, byl *Herbst*, jenž místo toho poslal psaní Etienneovi, který je podle *Scharfova* svědectví označil jako »*mrzké a v důvodech svých vylhané odřeknutí*«.

Herbst odmítl Riegrovu ruku, k míru poctivě a nezákladně nabízenou, protože prý »poslední události« v Praze činí mu nemožným účastniti se porady důvěrníků v této věci. Záminkou přímo směšnou bylo mu, že Praha pojmenovala nový most po *Palackém* a nikoli po korunním princ *Rudolfovi*. Tedy kdyby se byl most jmenoval *Rudolfův* místo *Palackého*, ačkoliv v tom nebylo nejmenší demonstrace, bylo by se smělo působiti k smíru a vyrovnání mezi oběma národy, takto nikoliv. *Scharf* ovšem poznamenává, že ho toto jednání *Herbstovo* nepřekvapilo, neboť znal jeho nespolehlivost i ošemetnost, zato přímočarý Etienne byl prý *Herbstovým* obratem všecken ztrnulý, ačkoli se tím nedal mýliti a pokračoval ve své ušlechtilé snaze. Ale záhy zemřel a tak všechno jeho úsilí vyznělo naprázdno, které by arcí po dalších zkušenostech nebylo dopadlo jinak, i kdyby byl k němu osud milostivější.

Myšlenka žádoucího smíru, k němuž zejména Rieger byl ochoten přistoupiti i se všemi těžkými obětmi, nabyla však také netajeného odpůrce ve vládě *Auersperka* mladšího i jejich tiskových orgánech, nemluvě ani o tom, že se strhl pravý poplach v *maďarském* táboře, jenž se lekal možnosti, že

by se mohli dorozuměti Němci s Čechy a vyrvati Maďarům prvenství v říši, pročez věděl vídeňský zaprodaný tisk, že ustoupiti Čechům bylo by sebevraždou. Fischhofův životopisec Charmatz zjistil dávno před válkou, že dohodu mezi oběma národy zmařil Herbst a jiní němečtí politikové, dohodu, která se tehdy zrovna prý mohla zdařiti. A přece nezmar Rieger, zvěděv do půl roku o smrti Etiennově, napsal synovi svému, aby se dal do časopisu »Politik« článek o odkazu Etiennově, ve kterém by se vyložilo, že poslední myšlenka, kterou se zesnulý neustále obíral a odkázal svým stoupencům, bylo smíření s Čechy na základě spravedlnosti. Nicméně ani tento negativní výsledek nebyl na škodu české věci. Rieger napsal o tom dr. Pražákovi počátkem ledna 1879: »Nám sluší a prospívá ukázati se smiřlivými a umírněnými v požadavcích svých, aby se ukázalo, že příčinou nesvornosti a pasivity naší jsou nesmiřlivá mysl a nespravedlivé pretense Čechoněmců.«

VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ POLITIKA.

A. VNITŘNÍ.

V únoru se vyjasnila politická situace potud, že rozřešena otázka premiéra vlády. Nástupce A. Švehly, ministerský předseda F. Udržal představil se 14. února v parlamentě a ve svém prohlášení zdůraznil m. j. že odvolávati se bez nejvážnějších důvodů k nejvyššímu tribunálu národa znamenalo by zvláště u nás, kde není takřka voličů negramotných, profanaci opravdové demokracie. Zůstaneme — prohlásil min. předseda — vždy v korektním poměru ke všem stranám opozičním a nepřestaneme hledati přátelské styky se všemi, kde budeme viděti dobrou vůli prospěti státu. Tento passus znamená odmítnutí myšlenky blízkých voleb jakož i snahu po spolupráci s opozičí. — Státotvorná opoziice našla pro nového premiéra vlídná slova. — Ale podtrhla — zejména v projevu posl. Bechyně v debatě k vládnímu prohlášení — to, co jí dělí od vládních stran. Ministerský předseda prohlásil dále, že vláda bude pokračovati v týchž liniích a na základě týchž principů jako vláda předchozí a podtrhl, že vláda chce podporovati hospodářsky slabšího jakož i pracovati k zprůmyslovění zemědělství.

Nejvíce pracovala politická osmička, která jednala o otázkách příštího pracovního programu vládní majority. Jednotlivé strany snesly několik set požadavků; není lehkou prací vybrati z nich penzum, které by všechny uspokojovalo; jednalo se o ochraně nájemníků; německé strany přišly se svými národně politickými požadavky a jejich dodatkové prohlášení, kterým doplnili projev vládních stran jímž se schvaluje vládní prohlášení, jest jen důkazem, že aktivisté chtějí — v době, kdy se jedná o koaliční program — položití důraz na požadavky své. Ostatně německé vládní strany mohou poukázati na značný národně politický úspěch při projednávání pensijního pojištění soukromých zaměstnanců, kde se jim in puncto Moravy ustoupilo. A z přednášky posl. dr. Kramáře v Masarykově lidovýchovném ústavě mohli němečtí aktivisté poznati, že klidnější pojmání t. zv. českoněmeckého sporu učinilo za krátkou dobu čsl.-německé vlády slušné pokroky.

Nejvíce zpráv přicházelo ze Slovenska. Z ludové strany. Tam došlo k překvapujícímu obratu. Poslanci ludové strany, dr. F. Juriga a F. Tománek, kteří se otevřeně postavili proti Tukovi, byli ve schůzi užšího výkonného výboru slovenské strany ludové v Ružomberku vyloučení. Komuniké z této schůze snaží se oslabiti nepříznivý dojem tohoto vyloučení tím, že zdůrazňuje, že nebyli vyloučení pro Tukovu aféru, poněvadž ten či onen činitel ve slovenské straně ludové s nimi v Tukově věci má a může míti totožné stanovisko a přece výbor neznal za vhodné proti nim zakročiti. — Vznikla tu situace velmi paradoxní. Juriga i Tománek, kteří razili mnohé ostré slovo proti Čechům, jsou vylučováni ze strany, protože se postavili proti Tukovi. Ludová strana spospíchá, aby tito dva poslanci byli co nejdříve zbaveni mandátu a ve své nedočkavosti obrátila se už ne k volebnímu soudu, ale k presidiu poslanecké sněmovny. Oba vyloučení pokračují ve svých útocích proti Tukovi, a Juriga ve svém útočení na Hlinku, Macháčka a Budaye vytýká, že Hlinka přijal peníze od maďarské vlády